

LIVING THE CITY

In *Living the City* raakt een veelheid aan perspectieven op onze steeds afstandelijker relatie met de stad en onze mede-inwoners met elkaar verweven. De tentoonstelling ligt ingebed in Zuidas, zelf een ‘stad in ontwikkeling’, en confronteert ons niet alleen met onze beschadigde verhouding met onze grootstedelijke omgeving, maar wijst ons ook een uitweg uit de afstandelijkheid, een alternatief, een feestelijke manier om ruimtes en plekken weer op te eisen die die neiging ons af te sluiten in ons oproepen. Die herovering van de stad biedt mogelijkheden voor warme ontmoetingen in plaats van de afzondering die voortvloeit uit de complexe gelaagdheid van het stedelijk leven, en eist van ons dat we eindelijk de “wederzijds definiërende” (“*mutually defining*”¹) relatie die we hebben met onze stad onder ogen zien. Die interactie tussen beïnvloeden en beïnvloed worden staat centraal in *Living the City*, waarin de werken elk op unieke wijze de mogelijkheden onderzoeken van het besef dat de structuren en 'inhoud' van onze steden méér zijn dan wazige vlekken in de periferie van ons blikveld.

*(...) as if a boundless “universe of non-recognition” is what increasingly holds the modern urban commons together as a shared structure of feeling.*²

In de 19e eeuw werd de trek van het platteland naar de stad gezien als een stap op weg naar meer onafhankelijkheid en authenticiteit, die ons de kans gaf onszelf in de ogen van de buitenwereld te herscheppen tot een nieuwe persona die zich in deze nieuwe context veel beter zou kunnen bewegen.³ Maar zoals de socioloog Georg Simmel nota bene in 1903 al opmerkte in een baanbrekend essay getiteld *Die Grosstädte und das Geistesleben* (vertaald en bekend als *The Metropolis and Mental Life*), is in onze tijd het “publieke zelf” er zo op gericht geraakt zichzelf af te schermen van de overbevolkte en van prikkels verzadigde straten dat we als individuen van onafhankelijkheid zijn afgedleden naar vervreemding, terugtrekking, zelfs naar angst voor het gemeenschappelijke openbare leven. Zoals Kathryn Milun schrijft in haar bijzondere boek over grootstedelijke agorafobie (*urban anxiety*), stelde Walter Benjamin al dat “*it was in a mode of distraction (...) that an urbanite came to know his surrounding*”. Je kunt dan twisten over wat we nu eigenlijk waarnemen als abstracte menselijk wezens in onze grootstedelijke omgeving, waarbij wat we ontkennen meer onthullend is dan wat we toelaten.

Het werk van Dagmar Keller en Martin Wittwer, **what you want to see**, is zowel een vraag als een statement die deze vorm van ontworping prachtig belicht. Het geeft een desolaat beeld van de stad in de schemering, terwijl we deelgenoot worden van een intieme conversatie tussen twee mensen die zich, naar we aannemen, van elkaar gescheiden ophouden in twee van de lichtvlakken die loom voorbij drijven over het scherm. Ongehinderd door de beperkingen van de taal en een slechte ‘verbinding’, luisteren we een gesprek af waarin twee mensen elk iets nodig hebben van de ander en dat die ander schijnbaar ook geven, zonder dat ze feitelijk ook maar enig contact maken. Het werk illustreert onze strijd tegen het gevoel van vervreemding dat we ook weer cultiveren; de parasitaire verhouding tussen deze individuen gedijt op hun standpunt dat ze elkaar niet verder hoeven te kennen dan de oppervlakte, daar waar ze elk op eigen wijze hun woorden formuleren.

Een ander, minder subtiel uiterste is Mike Stubbs’ **Cultural Quarter**, dat illustreert hoe we onszelf in de openbaarheid steeds zwaarder hebben verschanst in verdedigings- en ontkenningmechanismen, zelfs in de contexten die het dichtst bij onze persoonlijke ruimte staan. Op voyeuristische wijze documenteert en becommentarieert Stubbs een verbijsterende uiting van het verschijnsel 'gemeenschap', gesitueerd in een willekeurige buurt ergens in Engeland, waarbij alles draait om een moment van 'kinder'-spel. Terwijl de volwassenen toekijken (met bier, sigaretten en junkfood in de hand), is de lokale jeugd bezig puur voor de lol

een auto te ontmantelen. Wat, hoe ongelooflijk het ook klinkt, een vermakelijk schouwspel schijnt te zijn voor de omstanders, vervult ons - als objectief publiek op afstand - van afgrijzen over wat er van hen (ons) geworden is. Stubbs’ onthullende werk zou ons bijna kunnen dwingen ons te gaan engageren met wat we eigenlijk ons uiterste best doen te ontkennen, en met een gevoel van onbehagen de gang van zaken in dit buurtje met ons eigen dagelijks gedrag te vergelijken.

*City planners have generally solved the fear of otherness through segregation and by making efficient, high-speed traffic flow one of the highest priorities of the supposedly neutral, rational approach to city planning.*⁴

Carey Youngs **Lines Made By Walking** is een werk dat bestaat uit geprojecteerde 35-mm dia's, waarin we de kunstenaar telkens opnieuw een doodgewoon traject uit het dagelijks leven zien afleggen. Omringd door een menigte medeforenzen waar zij kennelijk niets mee te maken heeft, gaat Young op een ritmische reis die volledig gericht is op de plek van het individu in het stadslandschap, en laat een steeds duidelijker visueel spoor achter in de massa. Het geluid en de korte interval (één seconde) van de diaprojector wekken de suggestie van beweging, hoewel de onveranderlijke, zich steeds herhalende context van de handeling juist de stilstand benadrukt van de omgeving waarin zij haar spoor achterlaat. Zien de anderen haar? Kan het ze iets schelen? Kan het haar iets schelen? Het persoonlijk mandaat van de kunstenaar om haar eigen pad in de menigte te markeren, versterkt niet alleen het besef van de afstand die het individu neemt van de openbare ruimte, maar biedt daar in feite ook weerstand aan, in die zin dat zij met haar actie onbeschaamd en bijna vrolijk haar eigen plek in de ruimte weer opeist.

Shaun Gladwells ruimtelijke performances wijzen ons op de mogelijkheid van het heroveren en weer bewonen en bevolken van de lege doorgangszones in de grootstedelijke ruimte. Niet alleen **Tangara**, maar ook **Woolloomooloo Night** en veel van Gladwells andere werken zijn interventies in stadslocaties waar geen activiteit plaatsvindt behalve als ze voor specifieke doeleinden en beperkte tijd in gebruik zijn. In **Tangara** gebruikt de kunstenaar een lege metrowagon - architectuur dat meestal over het hoofd gezien wordt - als basis voor een fysiek veeleisende performance. In **Woolloomooloo Night** wordt een desolaat benzinstation bewoond door een *capoiera*-danseres en een vreemd groepje zeemeeuwen. Beide locaties worden getransformeerd door deze fysieke theateracties, en beide illustreren ze het in ons allen inherente potentieel om onze omgeving in een ander licht te bezien en te beïnvloeden. Gladwells performers zijn geen *urban rebels* die worden weggehaald door de Cleanaway-vrachtwagen (een heel toepasselijk, maar toevallig symbool in **Woolloomooloo Night**), maar vormen brutaalweg een aanwezigheid die zowel bedreigend als bevrijdend werkt op ons openbare zelf, dat we voortdurend afschermen van wat anders en verstorend is in de gemeenschappelijke ruimte in de stad.

*Space does not become comprehensible to the subject by its being the space of movement; rather, it becomes space through movement, and as such, it acquires specific properties from the subject’s constitutive functioning in it.*⁵

Katja Maters reeks **Build** vormt haar eigen persoonlijke, fotografische en fysieke reconstructie van Zuidas. Mater, die in buitengewoon slechte weersomstandigheden een vergeefse poging had gedaan dit nieuwe stadsgebied te fotograferen, nam het beeld van Zuidas simpelweg mee naar huis, en gebruikte het toekomstige, tastbare landschap daarvan voor een bespiegeling over weergave en wordingsproces. Misschien als symbool voor wat ooit was en vooruitlopend op wat er zou kunnen ontstaan, liet Mater de hoogbouw van Zuidas herrijzen uit paperbacks. De resultaten daarvan zijn te zien in een fotografische reeks, gepresenteerd in lichtbakken. De artistieke handeling van het persoonlijk en fysiek opbouwen van de onvatbaar grote symbolen van de moderne stadsontwikkeling weerspiegelt een zekere verlangen om een stuk van de stad voor onszelf op te eisen, en dwingt ons na te denken over de snelle ontwikkelingen in het heden en onze relatie daarmee in de toekomst.

¹ Zie Elizabeth Grosz, *Space, Time and Perversion* (New York en Londen: Routledge, 1995): 108.

² Kathryn Milun, *Pathologies of Modern Space* (New York en Londen: Routledge, 2007): xii.

³ Zie Kathryn Milun’s visie op Georg Simmel’s essay (Milun 253-254).

⁴ Ibid 254.

⁵ Grosz 92.

Een Nieuwe Wereld (A New World), het werk van de kunstenaars Anna van Asbeck en Kostas Koutsospyros, belichaamt de interactie tussen onze afstandelijke relatie tot de architectuur en de 'inhoud' van de stad enerzijds, en anderzijds ons verlangen naar een meer bezield verhouding met de ruimtes waarin we wonen. In hun onderzoek naar nieuwe manieren om om te gaan met de materie van het dagelijks leven (vuilnis, metalen, machineonderdelen, zand, water en ander stadsafval), scheppen de kunstenaars een abstract landschap dat ze met behulp van een kleine vingercamera bereizen. Wat we te zien krijgen is de *live* zintuiglijke schepping van de kunstenaars die, gefilterd door het gevoelige oog van de lens, de triviale en rommelige nagedachten van ons stadsleven transformeert tot een verbluffend fraaie, lege topografie waarin we met onze ogen kunnen navigeren. Door de toeschouwer ruimte te geven voor een besef van eenzaamheid en bezinning op wat er zichtbaar is op het scherm en de ingrijpende ervaring die dat tijdens de performances oproept, creëren Van Asbeck en Koutsospyros een moment van interactie waarin die toeschouwers (en zij) een unieke persoonlijke versie van ruimte en tijd kunnen choreograferen.

Zo'n moment van bezinning verstoort de vloeiende voortgang van het dagelijks leven. Jeroen Jongeleens **Influenza/A Little Movement** roept die verstoring op subtiele, provocatieve wijze op om daarmee onze hersenactiviteit te vertragen en verwarring te stichten. Zijn simpele, 'virale' actie, het volplakken van de stad met stickers, die beweging symboliseert door middel van 2500 afbeeldingen van de menselijke hand, beïnvloedt op zinvolle wijze de stedelijke levensruimte, niet alleen op het persoonlijke, maar ook op het gemeenschappelijk plan. Jongeleens stickers dwingen ons onze aandacht te richten op een visuele verbeelding van de beweging zelf, en storen ons daarmee in onze bewegingen. Ze laten een spoor achter in de stad, een spoor dat een dialoog oproept. Terwijl we door de stad - in dit geval Zuidas - slenteren, wordt onze narratieve gedachtegang beroerd door een lichte menselijke aanraking die onze dagelijkse gang van zaken lijkt te infecteren en beïnvloeden. Deze 'kleine gebaren' ("small gestures"⁶) brengen ons in contact met de stedelijke context waarin de stickers geplakt zijn, en maken zichtbaar waar altijd overheen gekeken werd.

The deepest problems of modern life derive from the claim of the individual to preserve the autonomy and individuality of his existence in the face of overwhelming social forces, of historical heritage, of external culture, and of the technique of life.⁷

Omdat onze steden steeds meer gericht zijn op het gebruik van de ruimte als doorgangsruijme in plaats van ontmoetingsplek, wordt het gevoel van afstandelijkheid dat ons gedrag in het openbaar beheerst almaar intenser. Die afstandelijkheid heeft velerlei consequenties, zowel voor het individu als voor de samenleving, en wordt nog versterkt door de sterke behoefte onze broze persoonlijkheid intact te houden en stoornis tegen te gaan door het volgen van de regels van de openbare ruimte. Maar het potentieel van verandering ligt juist in zinvolle verstoringen die besloten liggen in de persoonlijke interventies van de kunstenaars die deelnemen aan de deze tentoonstelling. Deze verstoringen veroorzaken een abrupte breuk in de vloeiende lijn van onze obsessieve voorwaartse beweging, en bieden een aanknopingspunt voor connecties met datgene wat we gebruiken als de achtergrond voor ons leven. Willen die verbanden bekijken, dan mogen we onze capaciteiten en de invloed die we kunnen uitoefenen als actieve deelnemers aan onze stedelijke samenleving niet onderschatten. Naarmate we beter worden in het herkennen en experimenteren met deze transformerende rol, zal onze betrokkenheid bij de stad verder gaan reiken dan het vlak van het functionele, en zal er een verschuiving op gang komen in de richting van het zinvolle.

⁶ Zie Mika Hannula "The Blind Leading the Naked – The Politics of Small Gestures" in *Art, City and Politics in an Expanding World. Writings from the 9th International Istanbul Biennial* (Istanbul: Istanbul Foundation for Culture and Arts, 2005): 184-194.

⁷ Zie Georg Simmel, "Die Grossstädte und das Geistesleben", vertaald als "The Metropolis & Mental Life" door Kurt Wolff en herzien door D. Weinstein. *The Sociology of Georg Simmel* (New York: Free Press, 1950): 409-424. <http://www.altruists.org/f792>

LIVING THE CITY

Een presentatie van Virtueel Museum Zuidas (VMZ), *hosted by Platform21*

Gast curator: Jan Schuijren

Productie: Harry Kraaij (VMZ, tentoonstellingen)

Essay tekst: Angela Plohman. Vertaling vanuit het Engels: Marion Olivier

Dank aan: Tania Doropoulos (Sherman Galleries, Sydney), Simon den Hartog (VMZ, Supervisor Beeldende Kunst Zuidas), Meinke Horn (VMZ, Vrije Ruimte – AiR), Saskia Ohlin, Elias Tieleman (Platform21)

Anna van Asbeck en Kostas Koutsospyros performance Een Nieuwe Wereld: Living the City is iedere vrijdag en zondag te zien van 16:00 – 17:00 uur, de film versie is behalve in de tentoonstelling ook te zien op CASZUIDAS - MOVING IMAGES IN PUBLIC SPACE aan het Zuidplein, elke dag om 14:00 en 16:00 uur.

www.virtueel-museum.nl | www.platform21.com | www.caszuidas.nl

LIVING THE CITY tentoonstelling van 14 October – 11 November 2007, Wo – Zo, 12:00 – 19:00
Platform21=Hosting Virtueel Museum Zuidas: Prinses Irenestraat 19, 1077 WT Amsterdam